

CZ PL Cíl 3 / Ciel 3
2007-2013

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ / EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PŘEKRAČUJEME HRANICE / PRZEKRACZAMY GRANICE

Biuletyn Euroregionu Silesia

Marzec 2014 • Numer 9

Euroregion Silesia uczy się za granicą

Lokalne Grupy Działania
w Euroregionie Silesia

PAWEŁ NEWERLA
historyk i publicysta

Wiadomości z Euroregionu Silesia

Aktualności dotyczące Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia

W dniu 20 grudnia 2013 roku odbyło się trzynaste z kolei posiedzenie Euroregionalnego Komitetu Sterującego, na którym rozpatrywano wnioski o dofinansowanie z Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej RCz-RP 2007-2013. Łącznie złożono 67 projektów, z czego zatwierdzono do dofinansowania 58, w tym 10 rezerwowych, na które w momencie zatwierdzania nie było wystarczających środków finansowych, będą więc finansowane dopiero w miarę pojawiających się oszczędności. W całym okresie obowiązywania Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia zatwierdzono łącznie 471 projektów z obu stron granicy na łączną kwotę zatwierdzonego dofinansowania 7 216 284 EUR. I chociaż mamy rok 2014 i nabór nowych wniosków został już wstrzymany, to Fundusz Mikroprojektów jeszcze się nie kończy. Euroregion Silesia złożył wniosek o przedłużenie funkcjonowania Funduszu do września 2015 roku, aby umożliwić realizację projektów rezerwowych i ewentualnie ogłosić jeszcze jeden nabór wniosków, prawdopodobnie jednak tylko dla polskich wnioskodawców. Szczegółowe informacje nt. Funduszu Mikroprojektów są dostępne na stronach internetowych www.euroregion-silesia.cz oraz www.euroregion-silesia.pl.

Ostatni rok projektu EUREGIO PL-CZ

Rozpoczął się ostatni rok realizacji trzyletniego projektu pod tytułem „EUREGIO PL-CZ” prowadzonego wspólnie przez wszystkie z sześciu polsko-czeskich euroregionów. W zeszłym roku odbyły się dwa pobyty studyjne w euroregionach Śląsk Cieszyński i Glacensis oraz dwa wyjazdy zagraniczne, o których szczegółowo piszemy na stronach 4 i 5. W trakcie 2013 roku kontynuowano także prace związane z analizą problemów czesko-polskiej współpracy transgranicznej, która ma stanowić jeden z rezultatów tego projektu. W pierwszej połowie 2014 roku zaplanowano pobyt w Euroregionie Silesia, wyjazd studyjny do EuroInstitutu w Kehl oraz pierwszą konferencję podsumowującą projekt, która odbędzie się 27 marca 2014 roku w Trutnovie. Swoją udział na konferencji zapowiedziały m.in. ambasador Polski w RCz Grażyna Bernatowicz, hetman Kraju Kralowohradeckiego Lubomír Franc oraz Jean Rubio, przedstawiciel organizacji MOT (Mission Opérationnelle Transfrontalière) z Paryża.

Film o Euroregionie Silesia

W poprzednim numerze naszego biuletynu informowaliśmy o nowym filmie pod tytułem „Kierunek: Euroregion Silesia”, który miał premierę na polsko-czeskim spotkaniu we wrześniu zeszłego roku. Obecnie film w wersji polsko-czeskiej, angielskiej i niemieckiej dostępny jest na portalu YouTube.

2014 rok – rok ważny dla Opawy

Bieżący rok jest dla śląskiej metropolii Opawy szczególnie ze względu na kilka ważnych rocznic i wydarzeń. Miasto obchodzi 790 lat istnienia i obchody tej rocznicy będą połączone z oficjalnym rozpoczęciem Dni Dziedzictwa Europejskiego, których gospodarzem na ten rok wybrano właśnie Opawę. Dni Dziedzictwa Europejskiego (European Heritage Days) są ważnym ogólnoeuropejskim wydarzeniem – w jego ramach co roku we wrześniu otwierają się przed szeroką publicznością bramy najciekawszych zabytków, budynków, obiektów i miejsc, w tym także tych, które zazwyczaj są częściowo lub całkowicie niedostępne. Jako ogólnokrajowy temat tego wydarzenia Opawa wybrała „Powroty do korzeni”. Dnia 15 kwietnia odbędzie się czesko-polska konferencja poświęcona historii miasta z podtytułem „Opawa – miasto na granicy”, organizowana przez miasto Opawę we współpracy z partnerskim miastem Racibórz, Uniwersytecie Śląskim w Opawie i Macierzą Śląską. Teatr Śląski w Opawie obchodzi w tym roku 210. rocznicę położenia kamienia węgielnego pod budowę Teatru Krajowego, obecnie Teatru Śląskiego, który należy do najstarszych scen teatralnych w Republice Czeskiej. Okrągłą 200. rocznicę obchodzi w tym roku najstarsze muzeum na terenie Republiki Czeskiej – Śląskie Muzeum Krajowe. A w dniach 28-29 marca odbędą się obchody w Liceum Ogólnokształcącym im. Mendela, przypominające o 130 latach szkolnictwa licealnego w Opawie i na Śląsku. Wszystkim jubilatom Euroregion Silesia życzy wielu sukcesów i udanych obchodów jubileuszy!

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej RCz-RP 2014-2020

Trwają intensywne przygotowania nowego Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska–Rzeczpospolita Polska na okres 2014-2020 i jego nieodłącznej części – Funduszu Mikroprojektów. W zeszłym roku dla czesko-polskiego programu zatwierdzono z czeskiej strony alokację w wysokości 91,2 mln EUR, co stanowi udział 30,09% w łącznych środkach przeznaczonych dla wszystkich pięciu programów współpracy transgranicznej w RCz. Pomimo tego dużego udziału absolutna wartość środków finansowych jest jednak o prawie 12% mniejsza w porównaniu z okresem 2007-2013. Natomiast po stronie polskiej alokacja się zwiększyła do 135 mln EUR. Łączna alokacja ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na nowy program powinna więc wzrosnąć do 226,22 mln EUR. W styczniu i lutym tego roku odbyły się kolejne spotkania grupy roboczej ds. przygotowania programu, tzw. task force oraz spotkania przedstawicieli wszystkich polsko-czeskich euroregionów z przedstawicielami Ministerstwa Rozwoju Regionalnego RCz i Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju RP poświęcone Funduszowi Mikroprojektów.

Podstawą niezbędną do ukończenia programów są nowe rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady na okres 2014-2020, które przyjęto w grudniu zeszłego roku. Są to: rozporządzenie o wspólnych przepisach dla poszczególnych funduszy, rozporządzenie dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz rozporządzenie dotyczące Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Drugie spotkanie w sprawie Funduszu Mikroprojektów na okres 2014-2020 z udziałem przedstawicieli polsko-czeskich euroregionów odbyło się w dniach 12-13 listopada 2013 roku w Cieszynie. Posiedzeniu przewodniczył przedstawiciel Ministerstwa Rozwoju Regionalnego RCz Jiří Horáček (drugi z lewej) i Anita Ryng z Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju RP (trzecia z lewej).

Biuletyn Euroregionu Silesia - Kwartalnik Euroregionu Silesia

Wydawca: Euroregion Silesia – CZ, Horní náměstí 69, 746 01 Opawa, Česká republika

Redakcja: Jana Novotná Galuszková, Iwona Paprotny, Leonard Fulneczek

Adres redakcji: Horní náměstí 69, 746 01 Opawa, Česká republika, tel.: +420 553756220, e-mail: euroregion.silesia@opava-city.cz, www.euroregion-silesia.cz

Tłumaczenie: Karina Kurková

Zdjęcia: archiwum Euroregionu Silesia, członków i odbiorców końcowych archiwum LGD Opavsko, archiwum Euroregionu Pradziad

Opracowanie graficzne: Pavel Bárta

Druk: Tiskárna Grafico s.r.o., Opawa

Nakład: 1000 egz.

Numer ewidencyjny MK ČR E 21341, ISSN 2084-0020

Egzemplarz bezpłatny

Spojrzenie na rok 2013 w Euroregionie Silesia

Rok 2013 to dla Euroregionu Silesia kolejny okres intensywnego rozwoju, współpracy oraz zbierania doświadczeń, realizujących się m.in. poprzez spotkania, konferencje i wydarzenia branżowe, w które obfitował mijający rok i w które Euroregion był zaangażowany. W przeciągu całego roku braliśmy udział w wielu wydarzeniach i przedsięwzięciach, zarówno tych mniejszych lokalnych, jak i tych większych - o randze międzynarodowej. Występowaliśmy też w różnej roli – od uczestników przez partnerów a na organizatorach skończywszy. Ponieważ w ciągu całego roku działo się wiele i nie sposób opisać wszystkich wydarzeń, poniżej prezentujemy te naszym zdaniem najważniejsze.

Rok 2013 zaczęliśmy od posiedzenia Komitetu Monitorującego Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej RCz-RP 2007-2013, które odbyło się dniami 29-30.01.2013r. w Libercu (RCz). Było to już 10 posiedzenie komitetu, na którym tradycyjnie omówiono zgłoszone wnioski projektowe oraz przyznano dofinansowanie tym najwyżżej ocenionym. Kolejnym istotnym wydarzeniem w życiu Euroregionu było drugie spotkanie Grupy roboczej ds. EUWT, które odbyło się 27.03.2013r. w Raciborzu. Grupa działa od 2012 roku, a jej zadaniem jest opracowanie materiałów dla organów Euroregionu w celu podjęcia decyzji o tworzeniu (bądź nie) EUWT w Euroregionie Silesia. Kolejne ważne wydarzenie to XVII. Posiedzenie Prezydium Euroregionu Silesia, które odbyło się 10.04.2013r. w Raciborzu. Prezydium to najwyższy wspólny organ Euroregionu Silesia. Tworzy go 5 przedstawicieli strony polskiej Euroregionu i 5 przedstawicieli strony czeskiej Euroregionu wybranych przez Walne Zgromadzenia Stowarzyszeń. Również w kwietniu 2013, z inicjatywy strony czeskiej Euroregionu, rozpoczął się kolejny projekt pt. „Biuletyn Euroregionu Silesia”. Celem projektu jest wydanie kilku numerów czesko-polskiego biuletynu, z których jeden właśnie trzymają Państwo w ręku. W czerwcu 2013, dokładnie 11.06.2013, miało miejsce kolejne, 11 już posiedzenie Komitetu Monitorującego POWT RCz-RP 2007-2013. Tym razem posiedzenie, w ramach którego dofinansowanie otrzymało kolejnych 12 projektów, odbyło się w Raciborzu. Również w czerwcu 2013 strona czeska Euroregionu Silesia zorganizowała polsko-czeskie spotkanie pn. „Od Phare CBC do Celu 2”. Spotkanie odbyło się 13.06.2013r. w Opawie. Celem spotkania była, przy okazji 15-lecia Euroregionu Silesia, ocena aktualnej polsko-czeskiej współpracy w Euroregionie i stanu wykorzystania „Funduszu Małych Projektów” na realizację projektów transgranicznych, w tym wyróżnienie wzorowych projektów i ich Beneficjentów od programu Phare CBC do aktualnego POWT RCz-RP 2007-2013. Celem spotkania było również promowanie nowego programu współpracy na granicy polsko-czeskiej, który będzie realizowany w latach 2014-2020. Kolejny ważny termin w życiu Euroregionu to wrzesień 2013 – w ramach realizowanego przez polską część Euroregionu projektu „Weekend w Euroregionie Silesia” w dniach 18-20.09.2013 odbyło się I działanie tego projektu, tj. odbyło się spotkanie promocyjno-edukacyjne, podczas którego miała miejsce uroczysta premiera filmu promującego Euroregion pt. „Kierunek: Euroregion Sile-

sia”. W spotkaniu uczestniczyli polscy i czescy przedstawiciele gmin członkowskich Euroregionu, władze powiatów raciborskiego i głubczyckiego, przedstawiciele pozostałych Euroregionów funkcjonujących na obszarze polsko-czeskiego pogranicza, jak również liczni beneficjenci Funduszu Mikroprojektów. Od września 2013 roku Euroregion Silesia uczestniczył w pracach dotyczących przygotowania nowego Funduszu Mikroprojektów na okres 2014-2020. Istotnym wydarzeniem było spotkanie w MRR z przedstawicielami Euroregionów, które odbyło się 02.10.2013 r. w Warszawie. Uczestniczyli w nim przedstawiciele euroregionów, a jego celem była prezentacja propozycji nowych rozwiązań w zakresie wdrażania programów transgranicznych i funduszu małych projektów w okresie 2014-2020. Również w październiku 2013, dniach 22-23.10.2013r. w Raciborzu odbyło się XIX posiedzenie Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej. Podczas posiedzenia ustalane były priorytety współpracy na rok 2014 oraz przyszłe zadania grup roboczych działających w ramach Komisji. 2 listopada 2013 roku w Rychnovie nad Kněžnou odbyło się 12. posiedzenie Komitetu Monitorującego POWT RCz-RP 2007-2013. Końcówka roku miała pod znakiem kolejnych działań w ramach projektu „EUREGIO PL-CZ”, który realizowany jest przez wszystkie euroregiony polsko-czeskiego pogranicza, a jego partnerem wiodącym jest polska strona naszego Euroregionu. W ramach tego projektu w październiku i listopadzie 2013 odbył się pobyt studyjny w Euroregionie Glacensis, wyjazd na doroczną konferencję Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych w Liège (Belgia) oraz podróż studyjna do francusko-belgijskiego euroregionu West-Vlaanderen/Flandre – Dunkerque-Côte d’Opale. W samej końcówce roku odbyło się jeszcze 13. posiedzenie Euroregionalnego Komitetu Sterującego, które było po posiedzeniach zorganizowanych w lutym i czerwcu już trzecim z kolei w tym roku. Na posiedzeniach zrealizowanych w 2013 roku rozpatrzono łącznie 143 wnioski o dofinansowanie z Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia.

Tak w telegraficznym skrócie wyglądał rok 2013 w Euroregionie Silesia pod względem jego aktywności i reprezentowania swoich interesów na arenie krajowej i międzynarodowej. Kolejny zapowiada się równie intensywnie. Z niedierpliwością czekamy na nowe wyzwania, zadania, szanse oraz możliwości, które przyniesie ze sobą nowy, rozpoczynający kolejny okres programowania, rok 2014.

W marcu 2013 roku w Raciborzu odbyło się drugie spotkanie wspólnej grupy roboczej Euroregionu Silesia ds. EUWT, na którym swoimi doświadczeniami podzielił się polsko-słowacki Euroregion Tatry, który wówczas zakładał EUWT TATRY.

Polsko-czeskie euroregiony przedstawiają się i uczą za granicą

Rozpoczął się ostatni rok realizacji trzyletniego projektu pod tytułem „EUREGIO PL-CZ” prowadzonego wspólnie przez wszystkie z sześciu polsko-czeskich euroregionów i finansowanego z Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej RCz-RP 2007-2013. Ponieważ jednym z celów tego projektu jest zaznajomienie się z rozwiniętymi regionami zagranicznymi i wykorzystanie tych doświadczeń do ukierunkowania współpracy transgranicznej w nowym okresie, w ramach projektu zaplanowano m. in. trzy wyjazdy zagraniczne. Dwa z nich odbyły się w listopadzie 2013 roku, trzeci zaplanowany jest na czerwiec tego roku.

Na początku listopada 2013 roku przedstawiciele euroregionów uczestniczyli w dorocznej konferencji *Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych* (SERG) w belgijskim Liège. Przed konferencją odbyło się walne zgromadzenie, które było okazją do bliższego poznania działalności tego ogólnoeuropejskiego stowarzyszenia. Na posiedzenie przedstawiciele wszystkich sześciu polsko-czeskich euroregionów przygotowali wspólną prezentację.

Współorganizatorem walnego zgromadzenia i corocznej konferencji SERG był belgijsko-holenderski Euroregion Meuse-Rhin. Podczas walnego zgromadzenia wszystkie z sześciu polsko-czeskich euroregionów przedstawiły wspólną prezentację. W corocznej konferencji uczestniczyła m. in. Danuta Hübner, przewodnicząca Komisji ds. Rozwoju Regionalnego Parlamentu Europejskiego.

Dnia 20 listopada 2013 r. dwudziestoosobowa grupa polskich i czeskich przedstawicieli euroregionów udała się w daleką podróż na pogranicze francusko-belgijskie na wizytę studyjną w jednym z pierwszych europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej – EUWT West-Vlaanderen / Flandre – Dunkerque – Côte d'Opale.

W pierwszym dniu wizyty odbyło się całonocne spotkanie robocze ze współdyrektorkami i partnerami ugrupowania w belgijskim miasteczku Veurne. Uczestnicy zapoznali się z historią i funkcjonowaniem EUWT, działalnością grup roboczych ds. współpracy transgranicznej młodzieży, gospodarki wodnej i kultury. W programie spotkania była także wspólna prezentacja wszystkich sześciu polsko-czeskich euroregionów. W drugim dniu wizyty odbyło się najpierw spotkanie z dyrektorem szpitala w Dunkierce, który przed-

Dwudniowy program dorocznej konferencji, która tym razem nosiła podtytuł „Zintegrowane obszary miejskie i wiejskie – wyzwania i szanse w kontekście transgranicznym”, był bardzo bogaty, a zarazem ciekawie zaplanowany. Po pierwszym dniu wypełnionym tradycyjną formą prezentacji i dyskusji panelowych drugiego dnia uczestnicy przenieśli się na statek płynący do holenderskiego Maastricht. Na pokładzie statku odbywała się w formie „World Café” (światowej kawiarni) dyskusja na tematy tegorocznej konferencji. Uczestnicy z różnych krajów europejskich zostali przydzieleni do małych grup, które przy poszczególnych stolikach dyskutowały pod kierownictwem moderatora na dany temat dotyczący współpracy transgranicznej. Co pół godziny na polecenie organizatora grupki się wymieniały zgodnie z ustalonym z góry schematem i w nowym składzie kontynuowały dyskusję na dany temat. Ta nietradycyjna i żywa forma dyskusji umożliwiła wymianę wielu doświadczeń oraz nawiązanie kontaktów w celu przyszłej współpracy przedstawicieli z różnych państw. Wzbogaceniem programu było spotkanie z burmistrzem Maastricht oraz krótki spacer po tym najstarszym holenderskim mieście.

stawił uczestnikom trzy projekty współpracy transgranicznej francuskich i belgijskich zakładów opieki zdrowotnej. Po tym spotkaniu uczestnicy mieli okazję zobaczyć w terenie produkty projektu „Wypoczynkowe i funkcyjne trasy transgraniczne”. W godzinach popołudniowych w belgijskim mieście Ypres odbyło się spotkanie w ratuszu, gdzie rozmawiano z burmistrzem miasta i przewodniczącym EUWT. Na wstępie spotkania przedstawiciel Euroregionu Silesia Daria Kardaczyńska zaprezentowała cel wizyty i całego projektu EUREGIO PL-CZ. Następnie miała miejsce dyskusja nt. korzyści wynikających z utworzenia EUWT i trudności z tym związanych. Na zakończenie uczestnicy zwiedzili lokalne muzeum pierwszej wojny światowej „In Flanders Fields Museum”, a przed wyjazdem także plażę w Dunkierce, znaną z operacji „Dynamo” z drugiej wojny światowej.

W pierwszym dniu wizyty w EUWT West-Vlaanderen / Flandre – Dunkerque – Côte d'Opale odbyło się całonocne spotkanie robocze ze współdyrektorkami i partnerami EUWT.

W drugim dniu wizyty miało miejsce spotkanie z dyrektorem szpitala w Dunkierce, który przedstawił uczestnikom trzy projekty współpracy transgranicznej francuskich i belgijskich zakładów opieki zdrowotnej.

Doświadczenia belgijskich, francuskich i holenderskich kolegów, ich gościnność oraz *genius loci* takich miejsc, jak Maastricht, Dunkierka czy Ypres pozostawiły na uczestnikach obu zagranicznych wyjazdów niezatarte wrażenia. Równie ważne było jednak nabranie przekonania, że poziom polsko-czeskiej współpracy transgranicznej jest bardzo wysoki, a „euroregionalna sieć” stworzona w ramach wspólnego projektu EUREGIO PL-CZ jest rzeczywiście unikatowym zjawiskiem.

W czerwcu 2014 roku zaplanowano ostatni wyjazd zagraniczny – wizytę w EuroInstytucie w Kehl, której głównym celem jest rozwój współpracy transgranicznej poprzez edukację i doradztwo. Czerwcowy wyjazd, podobnie jak zeszłoroczny wyjazd na francusko-belgijskie pogranicze organizuje polska część Euroregionu Śląsk Cieszyński i można oczekiwać, że także ten wyjazd będzie przygotowany na równie wysokim i profesjonalnym poziomie.

**„Co usłyszysz, zapomnę. Co zobaczę, zapamiętam.
Co sam zrobię, zrozumiem”.**

Konfucjusz

Uczestnicy wyjazdu studyjnego mogli także zobaczyć w terenie produkty projektu „Wypoczynkowe i funkcyjne trasy transgraniczne”.

O Śląsku, czyli czego Czesi nie znają

Felieton

No i znowu mamy z tym do czynienia! „Kłęska śniegowa na północnych Morawach!” ogłaszają tytuły gazet. Cóż, nie byłoby nic dziwnego w nawałnicach śniegu pod koniec lutego, ponadto na północy Moraw nie panuje typowy klimat śródziemnomorski, gdzie śnieg zazwyczaj wywołuje zaskoczenie, tyle że dalej czytamy w wiadomościach, że śnieg sparaliżował życie przede wszystkim w Opawie i jej okolicach. Wciąż nie widzicie w tym niczego zastanawiającego? Właściwie to nie jestem zaskoczona, ponieważ większość Czechów nie ma pojęcia, że Opawa nie leży na północnych Morawach, lecz na Śląsku. „A północne Morawy to nie Śląsk?” – zapytałby co drugi Czech. Nie, tak jak Szkocja nie jest Anglią, tak Śląsk nie jest Morawami, nawet tymi północnymi. Jak więc to możliwe, że więk-

szość Czechów w lepszym wypadku myli te dwie krainy, a w gorszym w ogóle nie wie, że Śląsk jest jedną z trzech historycznych ziem tworzących Republikę Czeską? Dokładnie nie wiem, dlaczego tak się dzieje, ale prawdą jest, że z czasów moich lat szkolnych niewiele pamiętam informacji o Śląsku, być może tylko z historii coś o wojnach śląskich, a potem z literatury Pieśni śląskie Bezruč’a. Gdzież nam zniknął ten czeski Śląsk? Jest wszędzie wokół nas, na mapach, w nazwach i w naszym godle państwowym, tylko nie w naszych głowach! A dokładnie – nie w naszych, Czechów, głowach. Polacy bez wątpienia wiedzą, gdzie jest ten ich – polski – Śląsk i że jest nieodłączną częścią ich kraju. Myślę, że powinniśmy tutaj brać przykład z naszych polskich sąsiadów. Nie musimy koniecznie znać dokładnych granic naszego czeskiego Ślą-

ska, nie trzeba wiedzieć, która część dwumiasta Frydku-Mistku jest na Morawach, a która na Śląsku, czy zastanawiać się, jadąc przez Ostrawę, czy jestem właśnie w morawskiej czy śląskiej części miasta, ale na pewno powinniśmy wiedzieć o istnieniu Śląska i nie powinniśmy go mylić z żadną inną częścią naszego kraju. Być może pomogłyby w tym zwykłe okulary! Jaki mają z tym związek? Całkiem niedawno, gdy podejmowałam działania oświatowe i dziwiłam się, jak to możliwe, że nawet wielu kolegów z czesko-polskiego pogranicza nie potrafi pokazać na mapie czeskiego Śląska, kolega Andrzej z Dolnego Śląska dość dowcipnie zauważył: „Być może dlatego, że mają złe okulary”. A więc może wszystkim tym, którzy nie wiedzą o Śląsku, wystarczy zalecić nowe okulary!

Kamień węgielny Teatru Krajowego w Opawie, budynku dzisiejszego Teatru Śląskiego położono 210 lat temu – 1 maja 1804 roku.

Czeski Śląsk

„My, obywatele Republiki Czeskiej w Czechach, na Morawach i na Śląsku...”
(początek preambuły Konstytucji RCz).

Historyczny obszar Śląska, który zajmuje część środkowej Europy, tworzyła większa liczba mniejszych posiadłości feudalnych bez władzy centralnej, podlegających wpływom silnych okolicznych królestw – polskiego, czeskiego i pruskiego. W połowie XIV wieku w całości stał się częścią ziem Korony Czeskiej. Po wojnach śląskich w 1742 roku największa część obszaru przypadła zwycięskim Prusom, monarchii habsburskiej została tylko mała część o powierzchni około 4500 km² zorganizowana jako samodzielna ziemia z głównym miastem Opawą. W 1918 roku po rozpadzie monarchii ta część została przyłączona do Czechosłowacji, z którą dzieliła dalsze losy historii. Poza kilkoma stopniowo dokonywanymi mniejszymi korektami terytorialnymi na początku XX wieku, obecnie należy do Republiki Czeskiej, stanowiąc większość kraju morawsko-śląskiego i część kraju ołomunieckiego. Mieszka tu około 1 miliona mieszkańców. Podobnie jak dawniej, także dziś śląską metropolią jest miasto Opawa, nazywane „białą perłą Śląska”. Jest siedzibą wielu śląskich instytucji, takich jak Śląskie Muzeum Krajowe, Teatr Śląski, Uniwersytet Śląski czy Śląskie Liceum Ogólnokształcące.

Rozmowa z Pawłem Newerlą

historykiem i publicystą historycznym, zasłużonym popularyzatorem historii ziemi raciborskiej

Paweł Newerła – urodzony w 1933 r. w Pietrowicach Wielkich, mieszkaniec Raciborza. Jest autorem wielu szkiców i opracowań książkowych poświęconych historii ziemi raciborskiej m.in. „Opowieści o dawnym Raciborzu”, „Racibórz wczoraj i dziś”, „Zarys historii Krzanowic”, „Raciborski przewodnik genealogiczny”, „725 lat Parafii Pietrowice Wielkie”, „Kościół św. Krzyża w Pietrowicach Wielkich”, „Ratibor einst und jetzt”, „Abriss der Geschichte von Kransstädt”. Współautor książek „Raciborzanie Tysiąclecia” oraz „Zamki i pałace dorzecza Górnej Odry”. Spod jego pióra wyszły teksty do kilku albumów o Raciborzu i okolicach, wśród nich m.in.: „Powiat raciborski wczoraj i dziś”, „Racibórz”, „Poeta ziemi naszej”. W 2008 roku ukończył monumentalną publikację poświęconą Raciborzowi – „Dzieje Raciborza i jego dzielnic”.

Jest Pan nestorem prężnego środowiska raciborskich historyków. Skąd zainteresowania historią?

Z zawodu i wykształcenia jestem prawnikiem. Choć historia interesowała mnie od zawsze, w szerszy sposób zacząłem się nią zajmować od czasu, gdy można już było o faktach historycznych mówić w sposób prawdziwy i otwarty, tj. od końca lat 80. ubiegłego stulecia. Wcześniej istniała tylko jedna oficjalna wykładnia historyczna, więc nie chciałem się w to angażować. A ponieważ tak naprawdę nie zajmowałem się historią regionalną, w tym historią Śląska, w obszarze moich zainteresowań historycznych, napisanych książek i artykułów, wygłoszonych wykładów i prelekcji znalazły się badania historyczne związane z ziemią rodzinną, z moją małą ojczyzną.

Historia lokalna, regionalna w ostatnich latach stała się dość popularna. Czy uważa Pan, że historia naszego regionu, ziemi raciborskiej wyróżnia się czymś szczególnym?

Zacznijmy może od tego, że po 1945 r. zajmowano się tylko historią Polski, historią świata. W ogóle nie uczono i nie zajmowano się historią lokalną, nawet historią Śląska. Dobrze, że w ostatnich latach wzrosło zainteresowanie historią lokalną, historią nawet małych miejscowości. Nie powiedziałbym jednak, że historia naszego regionu wyróżnia się czymś bardzo szczególnym. Każdy zakątek kraju ma swoje interesujące dzieje. Cieszyć jednak może fakt, że dzisiaj historię Śląska czy ziemi raciborskiej próbuje się przedstawić w rzeczywistej postaci, bez jednokierunkowego jej prezentowania. To ma swoją wartość.

Jaka jest Pana zdaniem wiedza o historii miasta, swojej okolicy wśród mieszkańców ziemi raciborskiej, w tym wśród ludzi młodych?

Moim zdaniem mierna, nawet mniej niż mierna. Najstarsze, przedwojenne pokolenie wiedzę historyczną, szczególnie tę regionalną wynosiło jeszcze ze szkoły, gdzie tego uczono. Potem już było tylko gorzej. I mimo, iż dziś jest stosunkowo szeroki dostęp do różnorodnych publikacji historycznych, także tych dotyczących dziejów lokalnych, poziom wiedzy historycznej jest moim zdaniem bardzo niski. Ludzi to chyba nie bardzo interesuje.

Czy i jakie działania powinny być podejmowane, by wiedza i świadomość historyczna była większa?

Należałoby zacząć od nauczania, od edukacji. Tylko przez szkołę można skłonić młodych ludzi do tego, żeby się zainteresowali tym, co się dzieje i działało w ich bezpośrednim otoczeniu. Jeżeli od młodych lat tego zainteresowania się nie wzbudzi, to potem już tylko nieliczni sięgną do publikacji historycznych, tylko nieliczni zainteresują się tym, jak wyglądała historia otaczającego ich świata.

Ziemia raciborska była w ciągu wieków prawie zawsze ziemią graniczną, ziemią podlegającą wpływom niejednej kultury. Dzisiaj to część polsko-czeskiego Euroregionu Silesia. Czy i jakie wpływy kultury czeskiej, a właściwie morawskiej zachowały się tutaj do dziś?

Wydaje mi się, że tak – do dzisiaj można znaleźć ślady kultury morawskiej na ziemi raciborskiej, choć w niewielkim już zakresie. Kulturę czeską znaleźć można np. w muzyce, kultywowanej chociażby przez działające na naszej ziemi chóry i orkiestry dęte. Ślady morawskie występują też w niektórych zachowanych jeszcze zwyczajach, a także w języku, w gwarze. Najbardziej jednak charakterystyczne jest to, iż w miejscowościach, w których zamieszkuje największy odsetek ludności posługującej się jeszcze gwarą morawską (a są to przede wszystkim te, które w przeszłości należały jako parafie do diecezji ołomunieckiej) do dziś w największym stopniu pielęgnuje się stare tradycje i zwyczaje, tak jak np. w Krzanowicach, Borocinie, Samborowicach, Bolesławiu.

Żyjąc na polsko-czeskim dziś pograniczu stosunkowo często (nie tylko w tekstach historycznych) używamy nazw czeskich miejscowości. Jak Pana zdaniem powinna wyglądać pisownia tych czeskich nazw?

Jestem zdania, że w stosunku do czeskich miejscowości powinniśmy używać polskich określeń we wszystkich tych przypadkach, w których nie budzi to wątpliwości. Uważam za skandaliczne, jeżeli np. w prasie pisze się nazwę czeskiej miejscowości niby po czesku, ale bez czeskich znaków diakrytycznych, np. Hlucin zamiast Hlučín albo Kravare zamiast Kravaře. Jeżeli są miejscowości, które mają polskie nazwy, to powinno się używać polskich nazw – Opawa, Hulczyn, Krawarz, Sudzice. Proszę zwrócić uwagę, że Czesi mówią i piszą „Ratibor” nie „Racibórz” albo „Křenovice”, a nie „Krzanowice”.

Opracował Pan swego czasu Słownik nazw miejscowości Kraju Huczyńskiego, w którym zamieszczono wykaz tych nazw w języku polskim, czeskim i niemieckim. Jaki był cel tego opracowania? Czy jest on dostępny, czy jest stosowany w praktyce?

Jak już wcześniej wspominałem, nazewnictwo miejscowości położonych po czeskiej stronie granicy budzi niejednokrotnie wątpliwości. Ponadto w wydawnictwach i publikacjach prasowych często można było spotkać się z niekonsekwentnym używaniem tych nazw. Dlatego postanowiłem spróbować ujednolicić stosowaną terminologię. Podstawą do opracowania tego Słownika były: praca prof. dr. Stanisława Drzażdżyńskiego z 1902 roku, który zebrał funkcjonujące wtedy trójjęzyczne nazwy miejscowości, archiwalne numery Nowin Raciborskich z tego okresu oraz mapy geograficzne z początku XX wieku. Słownik zawiera nazwy polskie, czeskie i niemieckie miasteczek, wsi i przysiółków Kraju Huczyńskiego. Wykaz ma z jednej strony ułatwiać określenie poszczególnych miejscowości w różnych źródłach historycznych, ale przede wszystkim ujednolicić posługiwanie się nazwami czeskich dziś miejscowości w drukowanych artykułach i publikacjach. Oczywiście, należy to traktować jako propozycję, aczkolwiek uzasadnioną historycznie. Opracowany Słownik rozesłany został do redakcji lokalnych gazet oraz instytucji i urzędów, które stosunkowo często mają do czynienia z problemem nazewnictwa miejscowości z czeskiej strony granicy.

Kilka lat temu ukazało się drukiem Pana największe dzieło „Dzieje Raciborza i jego dzielnic”. Nad czym Pan obecnie pracuje?

W tej chwili już, z racji wieku, nie zajmuję się jakąś konkretną nową publikacją książkową. Badam wybrane, wąskie zagadnienia z historii ziemi raciborskiej, czasami publikuję artykuły historyczne w lokalnej prasie. Sporo czasu zajmuje mi także dzielenie się swoją wiedzą i zgromadzoną literaturą z osobami, które szukają różnych informacji dla swoich potrzeb, także tych związanych z pracą badawczą i naukową.

Dziękujemy za rozmowę

Przedstawiamy członków Euroregionu Silesia

Lokalne grupy działania - MAS Opavsko i MAS Hlučínsko

Główną misją tzw. lokalnych grup działania jest rozwijanie poziomu życia i środowiska na obszarach wiejskich krajów europejskich z zastosowaniem metody LEADER. Do wzbogacenia głównej działalności i do wymiany doświadczeń w realizowaniu misji tych wspólnot mieszkańców, organizacji

non-profit, prywatnej sfery biznesowej i administracji publicznej przyczynia się również współpraca transgraniczna. Rozwijają ją także lokalne grupy działania funkcjonujące na terenie Euroregionu Silesia, spośród których niektóre stały się członkami stowarzyszeń.

MAS Opavsko

Lokalna Grupa Działania Opavsko (MAS Opavsko) została założona jako stowarzyszenie społeczne w 2006 roku. Jej bazę członkowską tworzą obecnie 92 podmioty z terenu czterech mikroregionów: Matica Slezská, Opavsko severozápad, Mikroregion Hvozdnice i Mikroregion Moravice. Od 2009 roku stowarzyszenie ma okazję realizowania swojego kluczowego dokumentu rozwojowego – Planu Strategicznego LEADER. Na podstawie tego dokumentu wnioskodawcy otrzymują dofinansowanie z Programu Rozwoju Wsi, osi IV LEADER. W latach 2009-2013 w pięciu naborach zrealizowano ze wsparciem finansowym ponad sto ciekawych przedsięwzięć rozwijających życie gmin członkowskich i ich mieszkańców. Wnioskodawcom rozdzielono pomoc dotacyjną za ponad 56 milionów koron.

W spotkaniu orszaków ślubnych czeskiej księżny Dobrawy i polskiego księcia Mieszka w Hradcu nad Moravicą w maju 2013 roku, w ramach projektu realizowanego przez MAS Opavsko, uczestniczyło około dziesięciu tysięcy osób.

MAS Opavsko, która została członkiem stowarzyszonym Euroregionu Silesia we wrześniu 2011 roku, realizuje szeroko zakrojone czesko-polskie działania. We współpracy z LGD Płaskowyz Dobrej Ziemi realizowała dwa ciekawe projekty. W ramach projektu pn. „Elektroniczny przewodnik – promowanie turystyki na obszarze MAS Opavsko i LGD Płaskowyz Dobrej Ziemi”, który dofinansowany był z Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Silesia, stworzono przewodnik turystyczny do telefonów komórkowych. Aplikacja ta, którą można bezpłatnie pobrać z Internetu, udostępnia turystom i mieszkańcom tego obszaru przygraniczne informacje graficzne i głosowe o ponad trzystu ciekawych miejscach. Na stronach internetowych stowarzyszenia dostępne są także interaktywne mapy turystyczne opisujące i wyświetlające ciekawe miejsca. Drugi projekt pn. „Dobrawa i Mieszko – 1000 lat wspólnej polsko-czeskiej historii” przyczynił się do ożywienia pamięci o wspólnej historii obu państw.

<http://www.masopavsko.cz>

W ramach projektu pn. „Elektroniczny przewodnik – promowanie turystyki na obszarze MAS Opavsko i LGD Płaskowyz Dobrej Ziemi” stworzono przewodnik turystyczny do telefonów komórkowych w czterech wersjach językowych.

MAS Hlučínsko

MAS Hlučínsko, która została założona także w 2006 roku, działa na terenie, który należał aż do 1920 roku do powiatu raciborskiego w ramach pruskiego Śląska. Przynależność do państwa pruskiego spowodowała, że obszar ten rozwijał się nieco inaczej pod względem społecznym i gospodarczym, co miało wpływ na losy, kulturę i myślenie lokalnych mieszkańców, czego ślady możemy obserwować do dnia dzisiejszego. Członkami MAS Hlučínsko jest 26 podmiotów, w tym dwa mikroregiony zrzeszające 28 gmin. Podobnie jak MAS Opavsko, również MAS Hlučínsko realizuje program LEADER, w ramach którego w okresie 2009 - 2013 rozdysponowano 32 miliony koron na 72 projekty. MAS Hlučínsko jest od października 2012 roku członkiem stowarzyszonym Euroregionu Silesia.

Już w 2008 roku MAS Hlučínsko rozpoczęła współpracę z sąsiednią LGD Płaskowyz Dobrej Ziemi. Obie grupy zawarły umo-

wę o współpracy i wspólnie zaczęły przygotowywać swoje plany strategiczne będące podstawowym dokumentem do funkcjonowania tych jednostek. W celu nawiązania ścisłej współpracy obie grupy przygotowały projekt pn. „Współpraca MAS i LGD na Śląsku”, który został zatwierdzony do finansowania z Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Silesia. Projekt rozpoczęły spotkania przedsiębiorców i przedstawicieli sektora publicznego po obu stronach granicy. W celu skorzystania z doświadczeń z programem LEADER przedstawiciele obu partnerskich grup wspólnie udali się z wizytą do lokalnej grupy działania MAS Rýmařovsko, która przygotowała dla swoich gości ciekawe seminarium. Projekt zakończono wspólną promocją obu lokalnych grup działania na dożynkach w polskim Baborowie pod nazwą „Dzień Maku”. Jak wskazuje nazwa tego promocyjnego działania, głównym motywem był mak, roślina rolna typowa dla czeskiej kuchni, której uprawa jest jednak w wielu krajach zabroniona.

<http://www.mashlucinsko.cz>